

Factura – de la instrument de probă a unui act juridic la obiect material al acestuia

Invoice – from a instrument of proof of a legal act to its material object

Marius Brănici¹

Rezumat: Prezenta lucrare urmărește să valorifice, atât din perspectiva dreptului fiscal cât și în planul relațiilor sociale de drept civil, elementele ce individualizează cel mai utilizat document financiar-contabil: factura. Asupra naturii sale juridice, a valorii probatorii și a efectelor juridice pe care le generează în registrul fiscal și subsecvent, în cadrul mecanismelor contractuale dintre profesioniști, ne vom concentra atenția, prin observarea reglementărilor legale și a interpretării acestora oferite de practica judiciară internă și unională. Ajungând de la factura ca mijloc de probă a unui act juridic, la factura privită ea însăși ca obiect material al unui act juridic, vom studia reperatele de bază ce particularizează platformele electronice de finanțare a facturilor.

Cuvinte-cheie: factură; platforme de comercializare a facturilor; finanțare alternativă

Abstract: This work aims to capitalize the elements individualizing the most used financial and accounting document, the invoice, both from the perspective of the tax law and in terms of social relations under civil law. We will focus on its legal nature, on its evidential value and on the legal effects it generates in the tax and sub-section register, within the contractual mechanisms between the professionals, by observing their legal regulations and their interpretation offered by the internal land union judicial practice. From the invoice as a means of proof of a legal act, to the invoice seen as a material object of a legal act, we will study the basic landmarks customizing the electronic platforms for financing the invoices.

Keywords: invoice; invoice trading platforms; alternative finance

1. Ce înțelegem prin factură?

Art. 319 C. fisc. definește factura ca fiind *documentul sau mesajul pe suport de hârtie ori în format electronic, dacă aceasta îndeplinește condițiile stabilite în prezentul articol*. Suma condițiilor minime pentru ca acest document sau mesaj să producă efecte este reglementată prin dispozițiile art. 319 alin.20 C.fisc., care distinge trei nivele de conținut. Raportat la acestea, vom realiza că îndeosebi conținutul facturii este definitoriu pentru ceea ce înțelegem prin noțiunea de factură.

¹ Doctorand, Facultatea de Drept din cadrul Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, avocat în cadrul Baroului Iași, e-mail: office@mariusbranic.ro

La un prim nivel, textul legal trasează elemente de individualizare a înscrisului², într-o manieră riguroasă, ce denotă o importantă funcție în materia controlului fiscal: trasabilitatea, în sensul că o operațiune impozabilă este identificabilă atât la furnizor, cât și la client, prin unicitatea facturii.³

Cel de-al doilea nivel de conținut privește aspecte ce țin de contractul care a generat operațiunea de emiteră a facturii. Art. 319 alin. (20) C. fisc. reglementează așadar, în continuare, aceste elemente⁴, care cuprind informații privind data executării contractului⁵, privind părțile contractului⁶, obiectul contractului- în sensul de obiect executat⁷, pe de o parte, și de contraprestație, pe de altă parte⁸-, cota de TVA⁹.

Cel de-al treilea nivel de conținut particularizează conținutul facturii în funcție de caracteristicile proprii unei anumite ipoteze de lucru: autofacturarea¹⁰, aplicarea unei scutiri¹¹, aplicarea taxei de către "client" și nu de către furnizor la

² Art 319 alin. 20 reglementează la lit. a): numărul de ordine, în baza uneia sau a mai multor serii, care identifică factura în mod unic, iar la litera b) data emiterii facturii.

³ I.M. Costea, *Factura între original, duplicat și dematerializare*, Analele Științifice ale Universității „Alexandru Ioan Cuza” Iași. Seria Științe Juridice, Tomul LXIII, 2017, nr. II, p. 42.

⁴ *Idem.* p. 43.

⁵ Art. 319 alin. 20 reglementează la lit. c): data la care au fost livrate bunurile/prestate serviciile sau data încasării unui avans, în măsura în care această dată este anterioară datei emiterii facturii.

⁶ Art. 319 alin. 20 lit. d): denumirea/numele, adresa și codul de înregistrare în scopuri de TVA sau, după caz, codul de identificare fiscală ale persoanei impozabile care a livrat bunurile sau a prestat serviciile; f) denumirea/numele și adresa beneficiarului bunurilor sau serviciilor, precum și codul de înregistrare în scopuri de TVA sau codul de identificare fiscală al beneficiarului, dacă acesta este o persoană impozabilă ori o persoană juridică neimpozabilă.

⁷ Art. 319 alin. 20 lit. h): denumirea și cantitatea bunurilor livrate, denumirea serviciilor prestate, precum și particularitățile prevăzute la art. 266 alin. (3) în definirea bunurilor, în cazul livrării intracomunitare de mijloace de transport noi.

⁸ Art. 319 alin. 20 lit. i): baza de impozitare a bunurilor și serviciilor ori, după caz, avansurile facturate, pentru fiecare cotă, scutire sau operațiune netaxabilă, prețul unitar, exclusiv taxa, precum și rabaturile, remizele, risturnele și alte reduceri de preț, în cazul în care acestea nu sunt incluse în prețul unitar.

⁹ Art. 319 alin. 20 lit. j): indicarea cotei de taxă aplicate și a sumei taxei colectate, exprimate în lei, în funcție de cotele taxei.

¹⁰ Art. 319 alin. 20 lit. k): în cazul în care factura este emisă de beneficiar în numele și în contul furnizorului, mențiunea „autofactură”.

¹¹ Art. 319 alin. 20 lit. l): în cazul în care este aplicabilă o scutire de taxă, trimiterea la dispozițiile aplicabile din prezentul titlu ori din Directiva 112 sau orice altă mențiune din care să rezulte că livrarea de bunuri ori prestarea de servicii face obiectul unei scutiri.

taxarea inversă¹², aplicarea unui regim de taxare special¹³, aplicarea mecanismului derogatoriu de ”TVA la încasare”, care afectează exigibilitatea TVA¹⁴, mențiuni privind documente în legătură cu factura pentru operațiunile fragmentate¹⁵.

Din perspectiva funcțiilor ce răspund scopului reglementărilor privind factura fiscală, trebuie menționat că funcția primară a facturii este aceea de a evidenția taxa pe valoarea adăugată, în două dimensiuni¹⁶: pe de o parte, factura indică quantumul efectiv al taxei colectate (pentru furnizor) ori al taxei deductibile (client), inclusiv lipsa acesteia și temeiul legal al lipsei; pe de altă parte, factura cuprinde și elementele probatorii relevante pentru condiția de fond a deductibilității (părțile, obiect, trasabilitate prin număr și dată etc.).

2. Factura – condiție de formă și reper principal al elementelor de probă pentru condiția de fond a deductibilității TVA

Dacă în mod obișnuit, primirea unei facturi nu face parte din categoria motivelor de satisfacție, situația se schimbă în cazul TVA-ului, întrucât, în acest caz, o factură îi conferă destinatarului său, în anumite împrejurări, dreptul de a solicita autorității fiscale restituirea TVA-ului indicat pe factură (așa-numita „deducere a taxei achitate în amonte”). Însă doar o factură întocmită conform dispozițiilor legale conferă dreptul de deducere a taxei achitate în amonte, sens în care atît legislația internă cât și legislația Uniunii în materie de TVA prevăd că factura trebuie să cuprindă o serie de informații minime.

Conform dispozițiilor art. 299 alin.1 lit. a) din Codul Fiscal, pentru exercitarea dreptului de deducere a taxei, prima dintre din condițiile pe care persoana impozabilă trebuie să o îndeplinească este aceea de a deține o factură emisă în conformitate cu prevederile art. 319 Cod fiscal, text despre care am făcut vorbire în secțiunea anterioară. Evaluarea deductibilității taxei provenind dintr-o anumită operațiune depinde, așadar, în mare măsură, de conținutul facturii emise. Însă interpretarea elementelor obligatorii prevăzute de textul de lege este cea care a cunoscut o evoluție importantă în jurisprudența internă.

Reperul jurisprudențial care a tranșat disputa unui lung șir de soluții contradictorii este Decizia nr. 5/2007 a ÎCCJ, pronunțată în interesul legii, prin care

¹² Art. 319 alin. 20 lit. m): în cazul în care clientul este persoana obligată la plata TVA, mențiunea „taxare inversă”.

¹³ Art. 319 alin. 20 lit. n): în cazul în care se aplică regimul special pentru agențiile de turism, mențiunea „regimul marjei - agenții de turism”; o) dacă se aplică unul dintre regimurile speciale pentru bunuri second-hand, opere de artă, obiecte de colecție și antichități, una dintre mențiunile „regimul marjei -bunuri second-hand”, „regimul marjei - opere de artă” sau „regimul marjei - obiecte de colecție și antichități”, după caz.

¹⁴ Art. 319 alin. 20 lit. p): în cazul în care exigibilitatea TVA intervine la data încasării contravalorii integrale sau parțiale a livrării de bunuri ori a prestării de servicii, mențiunea „TVA la încasare”.

¹⁵ Art. 319 alin. 20 lit. r): o referire la alte facturi sau documente emise anterior, atunci când se emit mai multe facturi ori documente pentru aceeași operațiune.

¹⁶ I.M. Costea, *op. cit.*, p. 46.

Înalta Curte a statuat că *taxa pe valoarea adăugată nu poate fi dedusă și nici nu se poate diminua baza impozabilă la stabilirea impozitului pe profit în situația în care documentele justificative prezentate nu conțin sau nu furnizează toate informațiile prevăzute de dispozițiile legale în vigoare la data efectuării operațiunii pentru care se solicită deducerea TVA (...). Stabilirea bazei de impunere prin deducerea cheltuielilor efectuate în scopul realizării de venituri impozabile și exercitarea dreptului de deducere a taxei pe valoarea adăugată sunt condiționate de realitatea datelor înscrise în factură, în detrimentul operatorilor economici beneficiari de bunuri și servicii ce pretind că nu pot fi făcuți răspunzători pentru o fapt culpabilă săvârșită de altă persoană juridică pentru că s-ar încălca principiul bunei-credințe în relațiile comerciale.*

Prin aceasta decizie, Înalta Curte înlătura practica instanțelor care apreciau că eroarea în care se află operatorii economici beneficiari are un caracter obiectiv și că nu le-ar putea fi imputată neobservarea formei facturilor sau a altor documente emise de furnizorii de bunuri sau de prestatorii de servicii și nici situația juridică a acestora din momentul întocmirii documentelor justificative¹⁷.

Spre exemplu, într-o decizie de speță, instanța a reținut că o societate a dedus cheltuieli și TVA pe baza unor facturi care nu întruneau condițiile prevăzute de lege pentru a fi considerate documente justificative, întrucât firmele care le-au emis fie nu existau sau erau inactive, fie au consemnat codul fiscal al altor societăți. Prin urmare, cerința privind denumirea/numele, adresa și codul de înregistrare în scopuri de TVA sau, după caz, codul de identificare fiscală ale persoanei impozabile care a livrat bunurile sau a prestat serviciile¹⁸, nu se rezumă la aspectul formal al facturii, ci la realitatea datelor înscrise în aceasta¹⁹. Verificând aptitudinea facturilor de a conduce la deducerea taxei pe valoarea adăugată sau diminuarea bazei de impozitare prin raportare la decizia nr. 5/2007 a ÎCCJ, instanța a constatat că acestea nu corespund exigențelor legii pentru ca societatea să poată beneficia de deducerea TVA.

Decizia nr. 5/2007 a ÎCCJ a ridicat la nivel de principiu faptul că stabilirea bazei de impunere prin deducerea cheltuielilor efectuate în scopul realizării de venituri impozabile și exercitarea dreptului de deducere a taxei pe valoarea adăugată sunt condiționate de realitatea datelor înscrise în factură. Acest reper de jurisprudență internă, care absolutiza necesitatea integralității și realității conținutului legal al elementelor de probă pentru exercitarea dreptului de deducere a TVA, a cunoscut o evoluție în practica judiciară actuală, care interpretează aceste elemente în mod nuanțat, în funcție de circumstanțele concrete ale fiecărui caz în parte.

¹⁷ C. GROSU, *Contestație act administrativ-fiscal. Refuzul deducerii TVA pe bază de facturi emise de furnizori inactivi*, Revista Romana de Jurisprudenta nr. 3/2013.

¹⁸ prevăzută la art. 319 alin. 20 lit. d).

¹⁹ Curtea de Apel Suceava, secția a II-a civilă, de contencios administrativ și fiscal, decizia nr. 4967 din 28 septembrie 2012, citată de C. GROSU, *op. cit.*

Spre exemplu, într-o speță²⁰, instanța de judecată a statuat că realitatea unor operațiuni nu trebuie contestată de organele financiare atunci când în factura fiscală s-a omis completarea unor rubrici ne semnificative, cum ar fi neindicarea contului bancar și a băncii furnizorului, care pot fi multiple și în continuă schimbare, sau a codului fiscal ori a sediului cumpărătorului.

Cea mai recentă marcă a evoluției practicii instanțelor de contencios administrativ în materie de interpretare a raportului dintre conținutul facturilor fiscale și realitatea operațiunilor pentru care reclamanta pretinde dreptul de deducere, o constituie decizia nr. 2718/23 mai 2019 pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție²¹.

Instanța a apreciat în această speță că omisiuni de formă în privința unor facturi, cum ar fi adresa incompletă a cumpărătorului, lipsa datei livrării, pretinsa neconcordanță între cantitatea de cereale înscrisă pe unele facturi și capacitatea de transport a mijloacelor de transport, pretinsa necorelare a facturilor cu documentele ce însoțesc transportul efectuat, pe ruta furnizor-beneficiar, respectiv cu avizele de însoțire a mărfurilor pe timpul transportului, precum și cu documentele de transport, din care să reiasă numărul de înmatriculare al mijlocului de transport auto și ruta parcursă, nu sunt de natură să acrediteze concluzia că facturile de care se prevalează reclamanta pentru exercițiul dreptului de deducere, nu ar conține elementele obligatorii prevăzute de lege. Instanța continuă raționamentul astfel:

În orice caz, aceste critici sunt generale, fără o trimitere la o situație concretă în care să se releve pretinsa neconcordanță și fără a se putea afirma că aceste pretinse erori de corespondență între actele justificative ale societății reclamante, vizează întreaga activitate controlată a acesteia. Eventualul dubiu privind realitatea operațiunilor supuse taxării care ar putea fi indus prin reținerea acestor critici ca veridice, nu duce la concluzia fictivității acestor operațiuni, care trebuie caracterizată prin certitudine, astfel că nu se justifică din această perspectivă refuzul global al organelor fiscale de recunoaștere a dreptului de deducere a TVA-ului de către reclamantă.

Organul fiscal nu poate impune în general persoanei impozabile care dorește să exercite dreptul de deducere a TVA ului, să verifice că emitentul facturii aferente bunurilor și serviciilor pentru care se solicită exercitarea acestui drept își îndeplinește, la rândul său, obligațiile fiscale, pretinzând în acest sens să se facă dovada că întreg lanțul comercial își îndeplinește obligațiile fiscale. Această condiție vizează atitudinea personală a contribuabilului care-și exercită dreptul de deducere, verificabilă prin elemente obiective, și presupune ca bunurile sau serviciile să fie achiziționate în scopul operațiunilor sale taxabile, supuse taxei, condiția fiind îndeplinită indiferent dacă

²⁰ Înalta Curte de Casație și Justiție, Secția de contencios administrativ, decizia nr. 2971 din 10 octombrie 2001.

²¹ Înalta Curte de Casație și Justiție, Secția de contencios administrativ, decizia nr. 2718/23 mai 2019, <http://www.scj.ro/1093/Detalii-jurisprudenta?customQuery%5B0%5D.Key=id&customQuery%5B0%5D.Value=155742>.

furnizorii din amonte sau beneficiarii din aval și-au îndeplinit obligațiile fiscale sau nu prin plata taxei datorate la bugetul statului.

O astfel de abordare interpretativă ar duce la situații absurde, întrucât dispozițiile legale referitoare la exercitarea dreptului de deducere ar rămâne literă moartă, iar dreptul consacrat ar deveni iluzoriu, prin impunerea unei adevărate probatio diabolica pentru justificarea acestui drept.

Apreciem că reconfigurarea practicii judiciare interne privind evaluarea conținutului documentelor justificative se datorează în mare măsură reperelor de jurisprudență CJUE în interpretarea textului sursă, reprezentat de art. 226 din Directiva 2006/112/CE, repere la care vom face și noi referire în continuare.

Trebuie menționat în prealabil că textul articolului 178 litera (a) din Directiva 2006/112 privind sistemul comun al taxei pe valoarea adăugată prevede că exercitarea dreptului de deducere a TVA este condiționată de deținerea unei facturi întocmite în conformitate cu articolul 226 din directiva menționată, care enumeră elementele pe care trebuie să le conțină o factură²².

Interpretând teleologic articolul 226 din Directiva TVA, Curtea de Justiție a concluzionat că obiectivul detaliilor care trebuie menționate în mod obligatoriu pe o factură este acela de a permite administrațiilor fiscale să controleze plata taxei datorate și, eventual, existența dreptului de deducere a TVA-ului²³.

Curtea a statuat, în această privință, că deținerea unei facturi care conține detaliile prevăzute la articolul 226 din această directivă constituie o condiție de formă a dreptului de deducere a TVA-ului.²⁴ Această constatare este premiza reperului jurisprudențial conturat de CJUE atunci când a statuat că deducerea TVA-ului aferent intrărilor trebuie să fie acordată dacă sunt îndeplinite condițiile de fond, chiar dacă anumite condiții de formă nu au fost respectate de persoanele impozabile²⁵.

În același sens, administrația fiscală nu poate refuza dreptul de deducere a TVA-ului pentru simplul motiv că o factură nu îndeplinește condițiile impuse de articolul 226²⁶ din Directiva 2006/112, în cazul în care dispune de toate informațiile pentru a verifica îndeplinirea condițiilor de fond referitoare la acest drept.²⁷

²² CJUE, C-280/10, Kopalnia Odkrywkowa Polski Trawertyn P. Granatowicz, M. Wąsiewicz, EU:C:2012:107, punctul 41, și CJUE, C-277/14 PPUH Stehcamp, EU:C:2015:719, punctul 29.

²³ CJUE, C-374/16 și C-375/16, Rochus Geissel împotriva Finanzamt Neuss și Finanzamt Bergisch Gladbach împotriva Igor Butin, ECLI:EU:C:2017:867, p. 41.

²⁴ CJUE, C-374/16 și C-375/16, Rochus Geissel împotriva Finanzamt Neuss și Finanzamt Bergisch Gladbach împotriva Igor Butin, ECLI:EU:C:2017:867, p. 40.

²⁵ CJUE, C-518/14, Senatex, EU:C:2016:691, punctul 38.

²⁶ În speță este vorba despre art. 226 punctele 6 și 7, CJUE, C-516/14, Barlis 06 – Investimentos Imobiliários e Turísticos SA împotriva Autoridade Tributária e Aduaneira, ECLI:EU:C:2016:690, p. 43.

²⁷ CJUE, C-516/14, Barlis 06 – Investimentos Imobiliários e Turísticos SA împotriva Autoridade Tributária e Aduaneira, ECLI:EU:C:2016:690, p. 43.

Analiza cadrului juridic în vigoare la nivelul UE se sprijină așadar pe o jurisprudență îndelungată care a consacrat faptul că Directiva 2006/112/CE privind sistemul comun al taxei pe valoarea adăugată se opune reglementărilor naționale care permit administrației fiscale să refuze dreptul de deducere a taxei pe valoarea adăugată aferente unor tranzacții, atât timp cât cerințele de fond sunt îndeplinite, iar dreptul de deducere nu este invocat în mod fraudulos sau abuziv.

Astfel, statelor membre nu le este permis să condiționeze exercitarea dreptului de deducere a TVA-ului de respectarea unor condiții privind conținutul facturilor, care nu sunt prevăzute în mod expres de dispozițiile Directivei 2006/112²⁸.

Totodată, statele membre pot stabili anumite particularități, doar dacă nu tind să facă practic imposibilă sau excesiv de dificilă exercitarea dreptului de deducere, prin numărul lor sau tehnicitate.²⁹

Tot în același sens, instanța europeană a stabilit într-o hotărâre mai recentă că administrația fiscală nu se poate limita la examinarea facturii înseși. Ea trebuie să țină cont și de informațiile complementare furnizate de persoana impozabilă. Această constatare este confirmată de articolul 219 din Directiva 2006/112 care asimilează unei facturi orice document sau mesaj care modifică factura inițială și se referă la aceasta în mod specific și fără echivoc.³⁰

Dacă până la acest punct am schițat funcția fiscală a facturii, având în vedere că –astfel cum s-a indicat mai sus – factura furnizează elemente contractuale privind operațiunea încheiată, vom observa în cele ce urmează faptul că o importantă acoperire în realitatea juridică o deține funcția civilă a facturii.

3. Factura ca mijloc de probă a unei pretenții civile

În contextul importanței crescânde a monitorizării trasabilității, privită ca operațiune de identificare a originii bunurilor și serviciilor achiziționate de un operator economic, în amonte, trebuie menționat că ameliorarea acestei operațiuni este, fără îndoială, creată de factura electronică.

Distincția între factura în format fizic și factura în format electronic este reglementată chiar de textul art. 319 alin. (1) C. fisc., care vorbește despre document sau mesaj *pe suport hârtie ori în format electronic*, iar textul de la alin. (4) C. fisc. definește factura electronică ca fiind *factura care a fost emisă și primită în format electronic*.

Pentru a înțelege efectele probatorii ale facturii în planul mecanismelor contractuale dintre profesioniști, sunt necesare considerații asupra naturii sale juridice.

²⁸ CJUE, C-368/09, Pannon Gép Centrum Kft împotriva APEH Központi Hivatal Hatósági Főosztály, EU:C:2010:441, punctele 40 și 41.

²⁹ CJUE, C-123/87, Léa Jeunehomme et Société anonyme d'étude et de gestion immobilière „EGI” împotriva État belge, ECLI:EU:C:1988:408, pct. 17.

³⁰ CJUE, C-516/14, Barlis 06 – Investimentos Imobiliários e Turísticos SA împotriva Autoridade Tributária e Aduaneira, ECLI:EU:C:2016:690, p. 44.

Astfel, factura este un înscris sub semnătură privată prin care se constată o operațiune comercială ce constituie, la rândul său, un act juridic. Vom reda în cele ce urmează o situație de speță, pentru exemplificarea consacării în practică a valorii juridice a facturii.

În speță, pârâta s-a obligat ca în ziua de 1 a fiecărei luni să plătească reclamantei factura prin echivalent în lei la cursul de schimb al unei bănci comerciale din ziua plății. În acest scop, reclamanta a emis cu o zi sau două înainte de scadență facturi pentru sume în lei, echivalente cu valoarea lor în valuta contractuală, ceea ce înseamnă că plata facturilor la scadență asigură reclamantei posibilitatea să cumpere pe piața valutară, lunar, echivalentul în valută al valorii facturii.

Din situațiile de plată întocmite de expertizele contabile efectuate în cauză, a rezultat că pârâta a plătit cu întârzieri facturile în lei emise de reclamantă, iar în trei cazuri le-a achitat parțial sau nu le-a achitat deloc, astfel că, din cauza devalorizării leului, la data plăților efectuate de pârâtă, cu sumele respective nu se mai puteau achiziționa pe piața valutară sumele echivalente în valuta contractuală, ci mai puțin, ceea ce desigur a produs o pagubă reclamantei.

Instanța a constatat, pe cale de consecință, că reclamanta are dreptul să pretindă de la pârâtă, în lei, diferența dintre suma plătită de aceasta din urmă și suma care ar fi fost necesară pentru ca în ziua plății să poată cumpăra pe piața valutară sumele echivalente în valuta contractuală, astfel că pretențiile reclamantei în legătură cu pagubele rezultate din diferența de curs valutar sunt întemeiate. În legătură cu modul de calcul al acestor pretenții, s-au consacrat următoarele aspecte:

Pentru a se asigura corecta reflectare în contabilitate a operațiunilor economico-financiare derulate de agenții economici și stabilirea impozitelor și taxelor datorate de aceștia este necesar ca orice operațiune patrimonială să fie consemnată într-un înscris, care astfel dobândește calitate de document justificativ.

În cazul contractelor care stipulează efectuarea plăților în funcție de cursul unor valute, pot exista situații în care rezultă sume de plată suplimentare față de cele înscrise în factura inițială și în acest caz, pentru aceste sume se emite factură care se înscrie în contabilitate și se comunică plătitorului.

Fără îndoială că aceste modalități și tehnici de natură contabilă sunt menite să asigure o evidență corectă a sumelor de plătit și de încasat, indiferent de natura lor, instrumentul de lucru fiind factura, dar aceasta numai ca act justificativ și de evidență și nu ca act constitutiv de drepturi. Așa fiind, trebuie reținut că, în speța de față, factura este cerută numai ca dovadă (ad probationem) a datoriei pârâtei și nu ca o condiție esențială a existenței acesteia (ad validitatem) și deci nu se poate susține că lipsa facturii anulează dreptul reclamantei de a mai cere de la pârâtă acoperirea pagubelor rezultate din diferența de curs valutar și penalitățile de întârziere contractuale.

Un alt aspect care a generat controverse în practica judiciară este legat de problematica acceptării la plată a facturilor, pentru care a fost necesară o lungă perioadă de timp pentru ca soluțiile să devină unitare. Premisa este aceea că între părți s-au desfășurat relații comerciale în temeiul cărora a avut loc o vânzare de

bunuri ori o prestare de servicii și au fost emise facturi fiscale, iar cel care o folosește în proces tinde să dovedească că între părți s-a încheiat un act juridic constând în operațiunea juridică determinată cu ajutorul elementelor din factură.³¹

Există consens la nivel de doctrină și de practică judiciară în sensul că acceptarea unei facturi poate fi expresă ori tacită. Acceptarea este expresă când destinatarul semnează cu mențiunea "acceptat" pe un exemplar al facturii pe care îl restituie emitentului, ca și atunci când destinatarul confirmă factura printr-un alt înscris, iar acceptarea este tacită atunci când ea este rezultatul manifestării de voință neîndoielnice care atestă consimțământul privind acceptarea facturii³².

În acest punct, este important de menționat faptul că tocmai pentru că acceptarea facturii -tacită sau expresă- reprezintă un act juridic care obligă pe comerciantul acceptant la plată, acceptarea trebuie să fie manifestarea voinței persoanei care angajează pe comerciant în raporturile cu terții³³.

Totodată, problematica acceptării facturii distinge între două situații, ce au la bază existența sau inexistența unui contract încheiat între părți.

În situația în care factura a fost emisă în baza unui contract semnat de părți, atunci semnătura sau lipsa semnăturii pe factură din partea beneficiarului facturii, nu prezintă relevanță din punct de vedere probator, întrucât proba voinței acestuia de a se obliga față de emitent se face prin înscrisul reprezentat de contractul părților, astfel încât în acest caz, factura face dovadă atât contra beneficiarului care a semnat-o cât și contra aceluia care nu a semnat-o.

În situația în care factura nu a fost emisă în baza unui contract și este semnată numai de către emitent, nu și de beneficiar, atunci respectiva factură nu consemnează o creanță exigibilă, nefăcând dovada obligației de plată în contra beneficiarului facturii. Practica judiciară apreciază că în acest caz, nu se face dovada intenției beneficiarului facturii de a se angaja din punct de vedere juridic față de emitentul acesteia.

În alte cuvinte, o astfel de factură nu face dovada existenței unor raporturi juridice între părți, în contra beneficiarului, atâta timp cât nu sunt acceptate expres

³¹ De regulă, emitentul este cel care pretinde îndeplinirea de către beneficiarul facturii a obligației de plată, dar este posibil și ca beneficiarul facturii să fie cel ce are calitatea de reclamant, solicitând predarea bunurilor menționate în factură.

³² Tribunalul București, secția a VI-a civilă, decizia civilă nr. 1304 din 8 iunie 2012.

³³ Tribunalul București, secția a VI-a civilă, decizia civilă nr. 1304 din 8 iunie 2012; în speță, factura a fost semnată doar de primire, fără a cuprinde o mențiune în sensul acceptării la plată din partea persoanei care angajează pe comerciant în raporturile cu terții, ceea ce, coroborat cu absența unei convenții scrise și cu răspunsul fără echivoc la interogatoriu în sensul nerecunoașterii vreunei obligații de plată, conduc la concluzia că nu s-a probat intenția beneficiarului facturii de a se obliga la plata sumei menționate în factură.

de către acesta din urmă, reprezentând doar un început de probă scrisă, astfel încât, pentru a avea valoare probatorie trebuie coroborate cu alte mijloace de probă³⁴.

O importantă derogare este reglementată prin textul art. 277 alin.2 Cod procedură civilă, conform căruia *Înscrisul nesemnăt, dar utilizat în mod obișnuit în exercițiul activității unei întreprinderi pentru a constata un act juridic, face dovada cuprinsului său, cu excepția cazului în care legea impune forma scrisă pentru însăși dovedirea actului juridic.*

Astfel, în raporturile dintre profesioniști, se recunoaște forța probantă a unei facturi nesemnate de către destinatarul ei, dacă se face dovada că acesta își organizează activitatea specifică (comerț, servicii etc.) în acest fel (pe baza facturilor recepționate odată cu marfa livrată sau cu serviciul prestat), fie doar în raportul juridic stabil și constant cu emitentul (spre exemplu, a făcut plăți anterioare în aceleași condiții sau și-a executat prestațiile corelative în mod necontestat, ceea ce până acum era denumit în doctrină și practică acceptarea tacită a facturii), fie în relația cu orice profesionist.³⁵

Dacă însă într-o atare ipoteză -a inexistenței unui contract al părților-, factura poartă semnătura atât a emitentului cât și a beneficiarului, atunci ea face dovadă contra beneficiarului, fiind o factură acceptată expres de către acesta, care probează existența unui contract comercial consensual pentru care părțile nu au constituit un *instrumentum*.

Considerațiile ce preced privesc atât debitul principal contat printr-o factură, cât și penalitățile de întârziere aferente acestuia. În privința acestora din urmă, practica a tranșat încă în urmă cu mulți ani două aspecte specifice litigiilor cu privire la penalitățile de întârziere.

Astfel, în lipsa unui contract scris între părți, mențiunea scrisă pe factură de către vânzător, neconformată ca atare de către cumpărător, nu constituie clauză penală; o astfel de mențiune reprezintă o manifestare unilaterală de voință, iar acceptarea facturii nu înseamnă confirmarea tacită a mențiunii.³⁶

O altă soluție ce a stabilit un reper jurisprudential de bază în acest registru de interes statuează faptul că achitarea prețului, în baza unei facturi ce conține mențiunea vânzătorului, nu și a cumpărătorului, privind penalități de întârziere, nu are valoarea acceptării mențiunii, deoarece clauza privind penalitățile nu este rezultatul acordului de voință al părților.³⁷

În ceea ce privește factura electronică, ar trebui menționat că acceptarea de către client a facturii electronice poate include orice acord scris, formal sau informal, precum și un accept tacit, cum ar fi faptul că a procedat la procesarea ori plata facturii electronice. Acceptul clientului de a utiliza factura electronică

³⁴ Curtea de Apel București - Secția a VI-a comercială, decizia comercială nr. 666 din 18.04.2003, publicată în „Revista Română De Drept Al Afacerilor” nr. 2/29 februarie 2004; Trib. București, secția a VI-a comercială, sentința nr. 8422 din 17 octombrie 2006.

³⁵ G. Boroi, *Noul Cod de procedură civilă*, vol. I, Editura Hamangiu, 2013, p. 606.

³⁶ CSJ, s.com., dec.nr. 2584/2002, în RDC nr.7-8/2001, p. 334.

³⁷ CSJ, s.com., dec.nr. 2858/2002, în RRDA nr.3/2003, p. 110.

reprezintă confirmarea acestuia și cu privire la faptul că deține mijloacele tehnice necesare primirii facturii electronice.

Faptul că factura nu are calitatea de act juridic se reflectă și în aspectul că, în principiu, nu este de conceput o acțiune în justiție promovată în scopul anulării unei facturi.

Este adevărat că în anumite contracte, mai ales cele încheiate cu furnizorii de utilități, debitorul poate avea interesul de a supune controlului judiciar o creanță constatată printr-o factură, pe care o apreciază ca fiind neîntemeiată, fără a aștepta chemarea sa în judecată de către creditorul său care pretinde îndeplinirea obligației de plată a respectivei creanțe. O astfel de acțiune în justiție nu este prematură, ci are natura juridică a unei acțiuni în constatare în sensul art. 35 din Codul de procedură civilă, ce are petitul „constatare inexistență debit”.

De la analiza facturii ca mijloc de probă a unui act juridic vom observa în continuare un fenomen ce a dobândit amploare în piața financiară din ultimii ani: factura privită ea însăși ca obiect material al unui act juridic.

4. Platforme electronice de finanțare a facturilor

În timp ce antreprenorii caută diferite surse și metode de finanțare a activităților lor comerciale, accesul la capital este deosebit de dificil în mediile de afaceri zbuciumate, în special pentru întreprinderile mai mici³⁸. În perioade de criză, când crește reticența băncilor vis-a-vis de risc, comercianților le este și mai dificil să obțină sprijin din astfel de surse tradiționale³⁹. Acesta este contextul în care ultimii ani au fost martorii dezvoltării unor noi tehnici de finanțare a activității comerciale a unei întreprinderi, prin obținerea de bani din valorificarea către terți a creanțelor născute din diverse operațiuni de comerț și constatate în facturi neîncasate încă de la debitor⁴⁰.

Practic, ideea de bază din spatele acestor mecanisme, este – din perspectiva antreprenorului ce comercializează factura –, aceea de a colecta numerar mai devreme decât cel scadent la data menționată în factura neîncasată, ceea ce servește imperativului de flux continuu de monetar indispensabil activității sale comerciale. Din unghiul investitorului, finalitatea este aceea de a obține profit prin investirea unei sume de bani, constând într-un procent mai mic decât valoarea din factură (între 70-99%), ce este acordată cu titlul de împrumut cu dobândă, întreprinzătorului ce comercializează factura.

³⁸ D.T. Dziuba, *Crowdfunding Platforms in Invoice Trading as Alternative Financial Markets*, Roczniki Kolegium Analiz Ekonomicznych, (49), 2018 http://rocznikikae.sgh.waw.pl/p/roczniki_kae_z49_31.pdf, accesat la data de 13.10.2020.

³⁹ J. Lerner, *Innovation, Entrepreneurship and Financial Market Cycles*. STI Working Paper, 3(Industry Issue), 2010, p. 57.

⁴⁰ M. Brănici, *Factoring online și platforme de comercializare a facturilor. Redefinind viitorul tehnicilor de finanțare a comerțului*, în *Analele Științifice ale Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași*. Seria Științe Juridice, Tom LXVI, 2020, Supliment.

Modernizarea tehnologică a făcut posibilă dezvoltarea acestor noi practici comerciale de valorificare a facturilor pe platforme electronice specifice, ce sunt site-uri *web*, care acționează ca o legătură intermediară între investitori și antreprenorii, creditori ai creanței constatate în factură.

Astfel, platformele de finanțare a facturilor pe internet sunt printre cele mai promițătoare metode de strângere de capital pentru întreprinzători.

Aceste platforme îndeplinesc o serie de servicii: verifică facturile, gestionează documentația încărcată de către întreprinzători pe platformă, intermediază tranzacțiile online, monitorizează tranzacțiile, adună și uneori publică statistici, și în general, dezvoltă piața electronică drept mediu pentru investitori și întreprinzători. În schimb, platformele percep taxe pentru serviciile lor, fie sub formă de procent din media valorii facturii și a prețului de finanțare a acesteia, sau de procent din valoarea facturii, cu stabilirea unei limite minime obligatorii al cuantumului comisionului, indiferent de valoarea facturii⁴¹. Investitorii sunt de asemenea taxați cu un comision, procentual, în raport de profitul pe care îl obțin la tranzacționarea facturii.⁴²

Mecanismul lor de funcționare de bază se întemeiază pe un program *software* pentru computer care poate fi utilizat pentru a plasa comenzi pentru produse financiare pe o rețea, cu un intermediar financiar⁴³.

Astfel, pentru a putea finanța creanțele neîncasate constatate în facturi, întreprinderile în căutare de fond de rulment, se înregistrează pe platforma electronică, trimit facturile prin e-mail către operatorul de platformă, fiecare dintre aceste documente fiind verificat de operator. Nu sunt necesare garanții personale⁴⁴.

Înregistrându-se, la rândul lor, investitorii folosesc platforma pentru a răsfoi facturile ce sunt încărcate pe aceasta, primind informații relevante despre întreprinzător, detalii despre tranzacție și copii ale facturilor originale⁴⁵.

Întreprinzătorul este cel care stabilește prețul la care urmărește să își valorifice factura, adică procentul din valoarea facturii pe care îl va primi de la investitor (de regulă, între 70% și 99% din cuantumul facturii, în funcție de scadența acesteia).

Întreprinzătorul primește prețul stabilit al facturii de la investitor⁴⁶ și atunci când factura este plătită de către debitor, întreprinzătorul restituie către investitor suma pe care a primit-o de la acesta și, pe lângă aceasta, îi plătește

⁴¹ D.T. Dziuba, *op. cit.*

⁴² Dacă o factură de 100.000 Euro a fost cumpărată cu o reducere de 98%, investitorul a câștigat Eur și comisionul platformei va fi egal cu un procent din acest profit.

⁴³ A se vedea descrierea noțiunii pe <https://www.lawinsider.com/dictionary/electronic-platform>, accesat la data de 16.10.2020.

⁴⁴ D.T. Dziuba, *op. cit.*

⁴⁵ A se vedea <https://www.businessexpert.co.uk/invoice-finance/what-is-invoice-trading/>, accesat la data de 16.10.2020.

⁴⁶ În sistemul anglo-saxon, este reglementată organizarea unei licitații pentru finanțarea facturilor de mare valoare, a se vedea Simon Mills, Noel Ruddy, *Salinger on factoring*, Sixth Edition, Sweet&Maxwell, 2020, p. 22.

dobânda convenită. Rata dobânzii pe care întreprinzătorul o plătește se situează, de regulă, între 0,8% și 1,5% pe lună din valoarea sumei avansate de către investitor⁴⁷.

Cota predominantă din valoarea mondială a comerțului online cu facturi este reprezentată de către platformele americane (peste 24 miliarde USD), care înseamnă mai mult de trei pătrimi din fluxul valorii mondiale⁴⁸. În continuare, platformele britanice, germane și australiene sunt reprezentate de cote de participare, dar mult mai mici.

În România, din anul 2018 funcționează Instant Factoring⁴⁹, prima platformă Fintech⁵⁰ de comerț cu facturi românească, care a dezvoltat cel mai simplu și mai rapid flux de finanțare a facturilor din România. Prin crearea unui cont pe platformă, proces ce durează trei minute, clientul își încarcă facturile (în format *.pdf* sau *.jpeg*) aflate în termenul de plată și în două ore primește răspunsul pozitiv sau negativ asupra finanțării. În caz pozitiv, banii sunt virati în contul său în 24 de ore. Se finanțează cu preponderență facturi de până la 15.000 lei, contra unui comision mediu lunar de 3% din valoarea totală a facturii⁵¹.

Referințe

- Boroi G., *Noul Cod de procedură civilă*, vol. I, Editura Hamangiu, București, 2013
- Brănci M. *Factoring online și platforme de comercializare a facturilor. Redefinind viitorul tehnicilor de finanțare a comerțului*, în *Analele Științifice ale Universității „Alexandru Ioan Cuza” Iași. Seria Științe Juridice*, Tom LXVI, 2020, Supliment, pp. 137-154
- Costea I.M., *Factura între original, duplicat și dematerializare*, *Analele Științifice ale Universității „Alexandru Ioan Cuza” Iași. Seria Științe Juridice*, Tom LXIII, 2017, nr. II, pp. 42-54
- Dziuba D.T. *Crowdfunding Platforms in Invoice Trading as Alternative Financial Markets*, în *Roczniki Kolegium Analiz Ekonomicznych*,(49), 2018 [Online], pp. 465-464
- Grosu C., *Contestație act administrativ-fiscal. Refuzul deducerii TVA pe bază de facturi emise de furnizori inactivi*, *Revista Română de Jurisprudență*, nr. 3/2013, pp. 81-84
- Lerner J., *Innovation, Entrepreneurship and Financial Market Cycles. STI Working Paper*, 3 (Industry Issue), 2010
- Mills S., Ruddy N, *Salinger on factoring*, Sixth Edition, Sweet&Maxwell, 2020

⁴⁷ A se vedea <https://www.invoiceinterchange.com.au/what-is-invoice-trading/>, accesat la data de 16.10.2020.

⁴⁸ D.T. Dziuba, *op. cit.*

⁴⁹ Instant Factoring este un start-up românesc, premiat la Central European Startup Awards 2018, drept cel mai bun startup de IT în domeniul financiar (Best Fintech Startup) din Europa Centrală și de Est, a se vedea <https://www.startupcafe.ro/idei-si-antreprenori/startup-romania-premii-cesa-2018-iliescu-factoring.htm>, accesat la data de 16.10.2020 .

⁵⁰ Acronim pentru *Financial Technology*, desemnând programe de calculator și alte tehnologii utilizate pentru a sprijini sau a activa serviciile bancare și financiare.

⁵¹ A se vedea <https://www.instantfactoring.com/>, accesat la data de 16.10.2020.

